

Osvrnula bih se na ulogu koju nastava stranih jezika ima u prenošenju elemenata kulture i civilizacije. Citiram druga Kolku: »Kultura je po prirodi stvari sastavni dio iskustva zajednice odražen u jeziku te, prema tome, usvajanje stranog jezika ne možemo odvojiti od upoznavanja glavnih obilježja strane kulture.« Kao što kod prevođenja ne prenosimo značenje pojedinih riječi, već sadržaj izrečenoga, tako i u nastavi uspostavljamo vezu između izraza na stranom jeziku sa sadržajem, posredstvom izraza iz svog jezika. Iz toga proizlazi da je nastava kulture i civilizacije prisutna na svakom satu nastave stranih jezika.

U svom članku spominjem opasnost od nacionalnih stereotipa. Treba naglašavati bogatstvo svake nacionalne stvarnosti, različite istaknute varijante u geografskom, sociološkom, psihološkom i svakom drugom pogledu, a uz to istaći originalnost nekog naroda ili narodne skupine.

U našim nastavnim materijalima činimo to putem tekstova. Bez obzira na činjenicu je li neki tekst autentičan ili nije, on neminovno sadrži elemente kulture i civilizacije, jer bez njih ne bi bio razumljiv. Iskustvo je pokazalo da su autentični tekstovi, npr. novinski članci i oglasi, najčešće promašeni pokušaji da se u razredu stvori autentična situacija. Njima se postiže samo umjetna situacija, što je lošije nego kad radimo s neautentičnim materijalima koji su namijenjeni radu u uvjetima kakve imamo u razredu. Autentični materijali su osim toga često pisani lošim jezikom i ne odgovaraju odgojnim zadacima naše škole.

Kako kultura i civilizacija nemaju u nastavi posebnu funkciju, one se uvijek pojavljuju popratno kao dio integralnog gradiva, što znači da nećemo vršiti izbor i raspored radnih jedinica prema kulturi i civilizaciji, ali ćemo jezično gradivo podrediti njihovim normama.

L I T E R A T U R A

- A. Kolka: *Usvajanje stranih jezika i razlike u kulturama*, Strani jezici 3/1977.
A. Krstulović: *Kultura i civilizacija u nastavi stranih jezika*, Strani jezici 1—2/1976.

Ivana Batušić

ELEMENTI STRANE KULTURE U NASTAVI FRANCUSKOG JEZIKA

Postavlja se pitanje: što treba pod etiketom civilizacije pružiti učeniku koji uči francuski jezik? Ne možemo se više zadovoljiti da pod vidom civilizacije upućujemo svoje učenike u velike datume francuske prošlosti, u upoznavanje velikih pisaca francuske književnosti, u studiranje velikih tema itd. Poznavanje kulture ili civilizacije zahtijeva danas nešto sasvim drugo.

Čovječanstvo evoluiru u vidu dviju kontradiktornih tendencija. S jedne strane je težnja uniformizaciji, koja vodi našu civilizaciju u jednu jedinstvenu planetarnu civilizaciju. Toj težnji sasvim je sigurno pridonio velik i nagao razvoj nauke, pa, prema tome, i tehnike. No ni nauka ni tehnika nisu ni francuske, ni njemačke, ni američke. Čim se novo otkriće pojavi, ono postaje univerzalno, širi se svijetom i lomi sve uske granice.

S druge strane postoji raznolikost običaja, razne kulture, razni načini života, razna gledanja na svijet itd.

Ako smo još pred tridesetak godina mogli sasvim sigurno govoriti o raznolikosti prehrane, odijevanja, običaja raznih evropskih zemalja, danas ćemo to moći mnogo rjeđe učiniti. Što je bilo onda nemoguće, danas postaje moguće; što je nekoć bila tipična prehrana Engleza ili Francuza, danas postaje općenita evropska prehrana.

Nekad je u učenju francuskog jezika postojala tendencija razumijevanja osobitih načina života jednog naroda, njegove kulturne originalnosti, traženje velikih primjera u jednoj od najbogatijih kultura svijeta; danas ćemo — naprotiv — djelomično napustiti tu lepezu velikih ljudi i velikih događaja da bismo radije pristupili studiju sociologije, antropologije i semiologije. Moramo težiti za tim da učenjem francuskog jezika navedemo učenike da saznaju sve ono što ih zanima u sadašnjoj Francuskoj, da uoče probleme koji danas nastaju u pojedinoj frankofonskoj zemlji, da se upoznaju s načinom života ljudi koji govore francuski.

Nekad je učenje francuskog jezika stavljalo u svoj plan gotovo isključivo poznavanje francuske kulture, a tek se tu i tamo govorilo nešto o Belgiji ili o Švicarskoj. Danas ćemo svoga učenika upoznati s problemima i raznim vidovima kulture Kanade, a naročito frankofonske Afrike, sa zemljama s kojima naša zajednica podržava prisne prijateljske veze.

Učenje stranog jezika nametnulo je, dakle, posve drukčiji pristup učenju civilizacije. Lingvist kojemu je povjeren zadatak da učenjem francuskog jezika odgaja i obrazuje učenika od prvog početka do završne faze, mora obvezatno proći sa svojim učenicima cijeli ciklus događaja i predmeta svakidašnjice kroz koji se kreću djeca i omladina.

Iako nam Francuzi prigovaraju da ih u udžbenicima odviše stereotipno prikazujemo, što je djelomično i točno, ne možemo ipak propustiti a da od prvoga sata ne uvodimo naše učenike u tipične pojave francuske sredine. Učenik mora naučiti da je francuski pozdrav *Bonjour Madame, Bonjour Monsieur, Bonjour Mademoiselle, Bonjour Marie, Jacques*, da sa *Salut* može netko pozdraviti samo svog vršnjaka, da razumije što to znači kad mali Francuz kaže *Chic, demain c'est mercredi*, da francuska djeca idu dnevno dva puta u školu, da se obitelj sastaje naveče kod tople juhe, da se Francuzi čude kad im se kod nas uz predjelo servira sir, da će komad francuske torte biti sasvim različit od naše itd., itd.

I tako ćemo malo-pomalo načinjati društvene, ekonomske i političke probleme koje postavlja život onih čiji jezik učimo. I prije nego što počnemo čitati razne izvorne članke i djela pisana na francuskom jeziku, naš će učenik sam postepeno otkrivati te razne obitelji koje govore francuskim jezikom, selo i grad Francuske i frankofonskih zemalja.

Međutim čest nedostatak pri upoznavanju takve kulture jest zanemarivanje istinskog stanja, bilo kulturnog, bilo socijalnog, zemlje čiji jezik učimo.

Dosad je često nastava jezika bila odvojena od nastave civilizacije. Međutim, nijedan jezik nije smješten bilo gdje, bilo kada, neovisno od ljudi koji ga govore i koji sami nisu bilo tko u bilo kojem društvenom položaju. Jezik je sredstvo kojim se služi određeno društvo u određenim situacijama. Francuska je, dakle, civilizacija u francuskom jeziku, a u isto vrijeme francuski je jezik u civilizaciji frankofonskih zemalja.

Nekad su za studij civilizacije postojali samo udžbenici sa šturim ili manje šturim slikama. Danas imamo na raspolaganju sva moguća audiovizualna sredstva, počevši od dijapozitiva do televizije, tog prozora koji nam otvara vidik na cijeli svijet. Sasvim je sigurno da će sva ta moderna sredstva pridonijeti bržem i boljem upoznavanju zemlje čiji se jezik uči. No moramo si i iskreno postaviti pitanje: ne oduzimaju li sva ta sredstva učenicima čar otkrivanja i pronalazjenja?

Pristup učenju civilizacije posao je aktivnih metoda od strane samih učenika, a ne ekspozeji velikih događaja od strane nastavnika. Treba naviknuti učenike da sami istražuju i da na temelju pronađenog donose svoja mišljenja, svoje zaključke. Učenik mora znati usporediti civilizaciju zemlje čiji jezik uči s običajima i kulturnim tekovinama svoje zemlje.

Usmjerimo, dakle, svoju nastavu civilizacije kroz nastavu jezika na razne sociološke, društvene, ekonomske i druge aktualne probleme koji će uputiti učenike što je vjernije moguće u način života zemlje čiji jezik uče. Budimo aktualni i nadopunjujmo svoje udžbenike raznim popratnim materijalima, jer se udžbenik ne može stalno mijenjati, no popratni materijali mogu biti uvijek aktualni, ali, nažalost, često i efemerni.

Stanka Pavuna

ELEMENTI KULTURE I CIVILIZACIJE U NASTAVI RUSKOG JEZIKA

U nastavi ruskog jezika sve značajnije mjesto zauzima страноведение. Naime, upoznavanje kulture, civilizacije i običaja naroda, što veoma mnogo pomaže u komuniciranju. Dok se sugovornici na istom materinskom jeziku mogu brzo i lako razumjeti ako dolaze iz iste sredine i kraja, u stranom jeziku sporazumijevanje je otežano jer sudionici komunikativnog akta nisu ravnopravni: svaki je proizvod svoje sredine i svaki daje informaciju prema svojim pogledima na svijet, običajima i tradicionalnim normama ponašanja. Prema tome, da bi se sugovornici na stranom jeziku dobro razumjeli i shvatili dobitu informaciju moraju, osim jezika, poznavati elemente kulture, civilizacije i običaja naroda čijim se jezikom služe, a to uključuje:

— komunikativni akt — običaje i tradicionalne norme u ponašanju ljudi raznih socijalnih sredina izražene jezičnim i izvanjezičnim kategorijama (gestama, mimikom),